

Přechod žáků do středoškolského vzdělávání

Vzdělávání ve středních školách má připravit žáky pro vstup na trh práce nebo do vysokoškolského vzdělávání. Přechod ze základní nebo nižší sekundární školy (podle organizace školství v jednotlivých zemích) do vyšší sekundární školy probíhá různým způsobem. Šetření OECD zaměřené na střední školy zkoumalo tento přechod v patnácti zemích OECD: v Belgii (Vlámské společenství), v Dánsku, ve Finsku, ve Francii, v Maďarsku, v Irsku, v Itálii, v Koreji, v Mexiku, v Norsku, v Portugalsku, ve Španělsku, ve Švédsku, ve Švýcarsku a v Nizozemsku. Pro přílohu Zpravodaje jsme vybrali podkapitoly referující o způsobech přijímání na střední školy a o rozdělování žáků středních škol do skupin (tříd) podle různých hledisek.

Přijímání na střední školy

Přijímací politika explicitně stanovuje rámec pro výběr žáků pro všeobecně vzdělávací programy a pro rozdělování žáků podle jejich specifických kariérních cílů a vzdělávacích potřeb. V zemích, kde je sociálněekonomická segregace upevněna segregací podle místa bydliště, nebo tam, kde mezi programy a školami na středoškolském stupni existují velké rozdíly, je politika přijímání a třídění pro rodiče a žáky důležitá. Efektivní školy jsou úspěšnější při získávání motivovaných žáků a udržování dobrých učitelů; naproti tomu riziko odlivu nadaných žáků a učitelů způsobuje zhoršení jiných škol v případě, že politika usilující o spravedlivost neomezí selektivitu škol, nebo nejsou učiněna opatření, která poskytnout slušné vzdělávání pro všechny.

Struktury škol a programů v jednotlivých zemích určují, kdy si žáci musí poprvé vybrat mezi programy, které vedou k různým cílům, neboli kdy poprvé mají příležitost vybrat si školu, která jim nabídne programy vyhovující jejich vzdělávací dráze. V zemích, kde je nižší sekundární vzdělávání poskytováno v jednotných školách, které jsou odděleny od diferencovaných vyšších sekundárních škol, je první důležitá volba učiněna na vyšší sekundární úrovni. Tak je tomu například v Dánsku, ve Francii, ve Finsku, v Koreji, v Norsku, ve Švédsku a ve Švýcarsku. V zemích, kde jsou programy nižšího a vyššího sekundárního vzdělávání obvykle poskytovány v jedné škole, si žáci někdy vybírají školu (nebo jsou vybíráni) dříve – po ukončení základního vzdělávání. Tak je tomu v Belgii (Vlámské společenství), v Irsku, v Portugalsku a ve Španělsku. V Maďarsku žáci obvykle mění školu po ukončení nižšího sekundárního vzdělávání, je však možné ucházet se o přijetí do dlouhých sekundárních programů, které zahrnují celé nižší sekundární vzdělávání nebo jeho část a vyšší sekundární vzdělávání do jednoho celku. Podobné školy – hlavně soukromé – existují též ve Francii, v Mexiku, ve Švýcarsku a ve Finsku.

Střední školy mají ve většině zemí relativně vysokou míru autonomie v rozhodování, zda přijmou uchazeče, a v tom, jak sladí potřeby a kvalifikační požadavky žáků s poskytovanými programy a studiem. I zde jsou však omezení. Způsob přijímání do střední školy může záviset na tom, jak jsou školy financovány a zda počet uchazečů přesahuje nebo nepřesahuje kapacitu školy. Kromě toho je přijímání ovlivňováno směrnicemi, které se v dané zemi týkají svobodné volby školy a poskytování studijních míst pro všechny.

Šetření středních škol zjišťovalo, jak často ředitelé škol zvažují každé ze sedmi sledovaných kritérií při přijímání žáků ke studiu.

V průměru ve všech zemích:

- Tři nejobvykleji citované faktory byly: školní výsledky žáků („vždy“ zvažovány ve školách navštěvovaných 51 % žáků), zájem žáků o specifické programy (46 %) a bydliště v dané oblasti (32 %). Tabulka 1 ukazuje podíl žáků škol, jejichž ředitelé uvádějí, zda dané kritérium zvažují „vždy“, „někdy“ nebo „nikdy“.
- Další faktory byly citovány méně často, „vždy“ byly brány v úvahu u 14 až 20 % žáků. Jsou to tyto faktory: výsledky přijímacích zkoušek; doporučení školy, odkud žáci přicházejí; souhlas rodičů s filozofií školy a přednost dávaná sourozencům současných nebo bývalých žáků. Jediné dvě země, kde se používaly některá z těchto kritérií pro většinu žáků, byly Mexiko (přijímací zkoušky) a Dánsko (doporučení předchozí školy).

Školní výsledky a zájem žáků o specifické programy jsou sice celkově nejčastějšími kritérii při přijímání na střední školu, mezi jednotlivými zeměmi jsou však velké rozdíly. Ve Finsku, v Maďarsku, v Koreji, v Norsku a ve Švédsku bylo přinejmenším 70 % žáků přijato pro své předchozí školní výsledky. V Irsku, v Portugalsku, ve Španělsku a ve Švýcarsku to však není běžný přijímací faktor. V těchto zemích jsou žáci většinou ve škole zapsáni dříve, než dosáhnou věku vyššího sekundárního stupně, takže k přijímání do školy dochází

v mladším věku, kdy výkonnost může být ve vztahu k jiným kritériím méně důležitá.

I když jsou školní výsledky jediným nejobvyklejším přijímacím kritériem, nejsou obvykle hodnoceny prostřednictvím přijímací zkoušky. V Mexiku navštěvuje 81 % žáků střední školy, které vždy vybírají žáky pomocí této zkoušky. V Dánsku, v Maďarsku, v Itálii, v Koreji a ve Švýcarsku chodí polovina žáků do škol, které tuto metodu používají alespoň někdy. Naproti tomu v Belgii (Vlámské společenství), ve Francii, v Irsku, v Norsku, v Portugalsku a ve Španělsku jsou málokdy konány přijímací zkoušky, v některých případech však proto, že žáci jsou do školy přijati dříve než na vyšší sekundární úrovni.

Až donedávna si školy v Maďarsku vytvářely své vlastní přijímací testy nebo přijímací zkoušky. Od roku 2000 jsou tyto testy vypracovávány ústavem, který se specializuje na pedagogické hodnocení.

V Irsku nemají školy povoleno používat přijímací zkoušky k tomu, aby vybíraly nebo odmítaly žáky na základě akademických schopností. Školy však mohou používat přijímací zkoušky k měření schopností nově přijatých žáků a k jejich rozdělování do jednotlivých směrů. Proto je zkouška něco, co může být v zásadě bráno v úvahu, nikoliv však jako kritérium pro přijetí.

V Koreji pořádají mnohé střední školy přijímací zkoušky, které jsou buď vypracovány školou nebo nějakým státním ústavem pro profesionální testování.

Ve Švédsku je hodnocení výkonu organizováno na celostátní úrovni. Výsledky tohoto standardizovaného hodnocení (zpracovávají ve škole a používané především jako diagnostický nástroj pro učitele) také slouží jako prostředek hodnocení akademického výkonu žáků.

Zájem žáků o specifický program je brán v úvahu v případě, že existuje možnost volby mezi školními programy nebo směry. V Belgii (Vlámské společenství), v Dánsku, ve Francii, v Maďarsku a v Itálii přibližně dvě třetiny žáků navštěvují školu, kterou chtěli navštěvovat kvůli zájmu o program. Naproti tomu ve Finsku a v Koreji uvádí totéž méně než jeden z pěti žáků.

Odpovídají-li místní úřady pro vzdělávání za umístění všech uchazečů v určité sídelní oblasti, mají školy nařazeno přijmout všechny žáky z určité oblasti a jiné žáky mohou přijmout pouze v případě, že jim zbývají volná místa. Tak je tomu hlavně v malých městech, kde školy slouží především místním žákům, ale v některých zemích má i školský systém ve velkých městech směrnice týkající se přijímací politiky, která zahrnuje vymezení školních okrsků. Tento systém může podporovat integraci všech žáků v sociálně heterogenních oblastech. Může však také vést ke zhoršení nerovností

ve vzdělávacích příležitostech, je-li sídelní oblast sociálně segregovaná, nebo je-li školský systém selektivní jiným způsobem.

Míra, do níž je tento faktor důležitý, se značně liší – i když v průměru třetina žáků navštěvuje školy, kde je toto kritérium uplatňováno vždy, polovina chodí do škol, v nichž není relevantní nikdy. Ve Francii, v Portugalsku a ve Španělsku je místo bydliště klíčovým faktorem přijímání s téměř 60 % žáků ve školách, kde je kritériem vždy, ve srovnání s pouhou menšinou, kde jsou vždy brány v úvahu školní výsledky – ačkoliv ve Francii je zájem žáků o program relevantnější častěji než místo bydliště. Na druhé straně v Belgii (Vlámské společenství) a ve Finsku nehraje místo bydliště v přijímacích kritériích téměř žádnou roli.

Místo bydliště, výkon a preference žáků jsou sice dominantní kritéria přijímání, některé školy však berou v úvahu jiné faktory. Dvě třetiny žáků v Belgii (Vlámské společenství) a téměř polovina v Maďarsku a v Irsku mají ředitele školy, který alespoň někdy bere při přijímání žáků v úvahu, zda rodiče souhlasí s filozofií školy. V jiných zemích je tato praxe vzácná a v některých případech dokonce není tolerována. Například ve Švédsku zákon zakazuje školám dávat žákům z těchto důvodů přednost.

Každá země má svou vlastní odlišnou skupinu kritérií umístování a přijímání. Klíčovou dimenzi přijímání – výběr žáků podle výkonu – lze zahrnout do mezinárodním indexu. Ten kombinuje odpovědi ředitelů na přijímání podle akademických výsledků, přijímacích zkoušek a doporučení předchozí školy a vytváří „index přijímací politiky vztahující se k výkonu“.

Výsledky ukazují, že země se velice liší v míře, do níž jsou výkony žáků při přijímání na střední školy zvažovány. V Dánsku, v Maďarsku a v Mexiku přikládají ředitelé škol u velké většiny žáků větší význam vstupnímu výkonu žáků než je mezinárodní průměr. Naproti tomu v Irsku, v Portugalsku, ve Španělsku a ve Švédsku navštěvuje školy, kde tohle kritérium platí, méně než 25 % žáků, i když částečným vysvětlením je kombinace nižšího a vyššího sekundárního vzdělávání ve stejné škole. Variace mezi jednotlivými školami v požadavcích na výkon je největší v Itálii; polovina žáků chodí do škol, které jsou z hlediska školního výkonu méně selektivní než mezinárodní průměr, zatímco nejméně čtvrtina všech žáků středních škol navštěvuje vysoce selektivní školy.

Metoda rozdělování žáků do skupin

Jakmile žáci vstoupí do školy, stanou se členy společenství vrstevníků a dospělých. Způsob, jakým jsou žáci uvnitř společenství rozdělováni do skupin, má vliv na

učební prostředí. V jednotlivých zemích jsou velké rozdíly v tom, jak jsou žáci seskupováni, a mezinárodní srovnávání často pomíjejí tyto rozdíly jako neznámý kontextový faktor.

V některých zemích neexistují na středoškolské úrovni žádné stále třídy žáků, tzn. že žáci navštěvují kurzy jednotlivých předmětů v různých skupinách. V jiných systémech jsou žáci seskupeni spíše podle úrovně kurzů než podle věku nebo ročníku a v těchto skupinách mohou být různé staří žáci. Také jsou zde systémy, v nichž je obvyklé mít „administrativní třídy“, tzn. stabilní skupiny žáků, kteří jsou vyučováni společně ve všech předmětech nebo v jejich většině a zůstávají pohromadě po dobu celého programu (např. Vlámské společenství Belgie, Maďarsko). Vedle systémových rozdílů existují také variace na úrovni školy. Na středoškolské úrovni mají žáci obvykle volitelné předměty, do kterých mohou být přijímáni z několika administrativních tříd v rámci ročníku. Naproti tomu mohou být stejné předměty nabízeny na různé úrovni, takže školy mohou při seskupování žáků ignorovat výši ročníku.

Při šetření byli ředitelé středních škol dotazováni, zda seskupují žáky:

- více méně náhodně;
- podle úrovně jejich schopností;
- tak, aby třídy obsahovaly smíšenou úroveň schopností;
- podle speciálních odborností učitelů;
- podle věku;
- podle výběru programu nebo předmětu žáky;
- podle žádosti rodičů.

Nejobvyklejším kritériem seskupování byl výběr programu nebo předmětu žáky: 73 % žáků navštěvuje školy, kde jsou „vždy“ seskupováni podle svého výběru. I když jsou také brány v úvahu schopnosti, školy častěji používají metodu smíšených skupin (42 %) než oddělených (15 %). Podstatná menšina žáků (27 %) je ve školách, kde jsou žáci seskupováni náhodně.

V seskupování žáků podle věku poněkud převládají školy (48 % žáků), které „nikdy“ neseskupují žáky podobného věku nad školami, které to dělají „vždy“ (40 % žáků).

Dva další faktory, odbornost učitelů a žádosti rodičů, jsou jako kritéria pro seskupování používány velmi zřídka.

Nejčastěji používaným základem pro seskupování žáků je výběr programu nebo předmětu. V Belgii (Vlámské společenství), ve Francii, v Portugalsku a ve Švédsku je to nejdůležitější faktor používaný prakticky ve všech školách. V Mexiku však pouze jedna třetina žáků navštěvuje školy, v nichž se výběr programu nebo předmětu vždy používá jako základ pro specifické se-

skupování žáků, a polovina chodí do škol, v nichž žáci nikdy nejsou seskupováni podle výběru programu nebo předmětu. V Norsku dochází k seskupování žáků na základě výběru programu nebo předmětu jen u některých vyučovacích předmětů po prvním ročníku a v odborných školách.

Seskupování žáků podle podobných úrovní schopností je někdy užíváno jako „skrytá“ politika selekce posilující viditelnější účinek přijímání založeného na schopnostech. Často se tvrdí, že seskupování žáků podle úrovně schopností pomáhá jak slabším, tak dobrým žákům k tomu, aby dělali pokrok ve vhodném učebním prostředí. Poslední výzkumy však ukazují, že žáci ve „skupině slabších“ i ve „skupině dobrých“ mohou ztráct. Šetření PISA 2000 ukázalo, že průměrná úroveň schopností ve škole je silně svázána s výsledky jednotlivců (PISA 2001), což napovídá, že motivování a výkonní spolužáci poskytují podněcující učební klima také slabším žákům.

Šetření zjistilo, že celkově pouze 15 % žáků navštěvuje školy, v nichž je seskupování podle schopností standardní metodou, zatímco více než 50 % navštěvuje školy, v nichž nejsou nikdy seskupováni podle schopností. Téměř polovina žáků v Maďarsku a v Irsku navštěvuje školy, v nichž je běžnou praxí seskupovat žáky podle úrovně schopností. V Dánsku, ve Finsku, ve Francii, v Norsku, ve Španělsku, ve Švédsku a ve Švýcarsku však totéž platí pro školy, které navštěvuje méně než 10 % žáků. V mnoha školách je používán opačný postup: žáci jsou seskupováni tak, aby třídy obsahovaly smíšenou úroveň schopností. Ve všech zemích to v průměru platí pro 42 % žáků, v Itálii a v Koreji pro 75 %.

Věku žáků je na tomto stupni připisován menší význam než v primárním a nižším sekundárním vzdělávání. V Maďarsku a ve Švédsku jsou však věkové skupiny stále vyučovány pohromadě. Naproti tomu v Dánsku, ve Finsku, ve Francii a v Koreji navštěvují dvě třetiny žáků školy, jejichž ředitelé udávají, že na tomto stupni nikdy nepovažovali věk žáků za kritérium pro řazení do skupin. Systémové rozdíly v organizaci vyššího sekundárního vzdělávání mohou mít vliv na tuto rozdílnost. Zjevné podobnosti však mohou skrývat podstatné rozdíly v používané metodě. Například automatický postup žáka do vyššího ročníku má za následek, že žáci podobného věku jsou vyučováni společně. Přísná selekce a praxe dělení do proudů může mít stejný účinek: žáci postupují se svými vrstevníky, propadají nebo jsou převáděni do jiného druhu programu určeného stejné věkové skupině, směřujícího však k jiným cílům. Tak je tomu např. v Maďarsku.

Více než 75 % žáků ve Finsku, v Koreji a v Norsku a více než polovina v Dánsku, ve Francii, v Itálii, v Me-

xiku, ve Španělsku, ve Švédsku a ve Švýcarsku navštěvuje střední školy, v nichž jsou kritéria pro rozdělování do skupin méně selektivní než je mezinárodní průměr. Naproti tomu v Belgii (Vlámské společenství), v Maďarsku a v Portugalsku chodí většina žáků do škol, v nichž rozdělování do skupin v rámci školy pravděpodobně posiluje rozdíly ve výkonu mezi žáky. V Irsku žáci rozhodují o tom, z jakých předmětů a na jaké úrovni chtějí skládat zkoušky, a podle toho jsou zařazeni do jednotlivých kurzů. V tomto kontextu řízeném zkouškami nemá rozdělování žáků do skupin podle schopností tentýž význam jako ve školských systémech, v nichž je struktura kurzu určena předem definovanými kurikuly.

Jaký je vzájemný vztah selektivního přijímání a vytváření skupin? Šetření ukázalo, že školy v Belgii (Vlámské společenství), v Maďarsku, v Irsku a v Itálii jsou v průměru selektivnější při přijímání i při seskupování žáků než je mezinárodní průměr. Naproti tomu ve Španělsku a ve Švédsku jsou školy méně selektivní při přijímání než je mezinárodní průměr a také méně často používají selektivní metodu při tvoření skupin. Tyto dva aspekty selektivity nemusí být nezbytně uplatňovány současně, je však třeba poznamenat, že například školy, které jsou vysoce selektivní pokud jde o studijní schopnosti přijímaných žáků, již nepotřebují rozdělovat žáky do tříd podle schopností. Francie a Mexiko jsou při přijímání o něco selektivnější než je průměr a méně selektivní při tvoření skupin, v Portugalsku je tomu naopak. Jsou to však jen tyto tři ze 14 zemí, kde má selektivita při přijímání a tvoření skupin opačnou tendenci.

Tento předběžný pokus klasifikovat selektivnost školských systémů je třeba brát s rezervou. Jedním omezením je, že určitá metoda může být použita za různým účelem. Například vytváření skupin podle schopností může být v závislosti na sociálním a pedagogickém kontextu použito k poskytování doplňkové pomoci nebo adekvátnějšího učebního prostředí pro studijně znevýhodněné žáky, nebo k segregaci sociálně znevýhodněných žáků.

Obecně řečeno vztah mezi oddělováním žáků na vyšším sekundárním stupni a celkovou spravedlivostí vzdělávacího systému a jeho výsledků není přímočarý. Částečně je tomu tak proto, že problémy spravedlivosti na tomto stupni vzdělávání začínají spolupůsobit s problémy „řízení“. Žáci s různým nadáním a dalšími vlastnostmi směřují k různým budoucím cílům, a proto nemusí být nejspravedlivější forma vzdělávání, která je drží ve stejné škole nebo ve stejné třídě. Stále však je možné, že separace povede k nespravedlivému rozdělení příležitostí.

Tabulka 2 ukazuje vztah mezi selektivností vyššího sekundárního vzdělávání a spravedlivostí výsledků žáků před tímto stupněm vzdělávání, během něho a po něm.

Šetření PISA lze použít pro porovnání rozdílů ve znalostech a dovednostech žáků ve věku 15 let – přibližně v době, kdy vstupují do vyššího sekundárního vzdělávání. Standardní odchylka dosažených výkonů ve čtenářské gramotnosti poskytuje hrubé srovnání celkové rozdílnosti žáků a zároveň se ukazuje, do jaké míry je tato rozdílnost spojena se sociálním zázemím. (Země zahrnuté v šetření nevykazují nejextrémnější rozdíly, střední hodnota rozdílnosti je pod průměrem OECD.) Další dva sloupce ukazují dva z indexů popisujících výše uvedené ukazatele míry, do níž střední školy rozdělují žáky podle jejich předchozích výkonů. Pátý sloupec zobrazuje spravedlivost v přímém výstupu vyššího sekundárního vzdělávání jako podíl mladých dospělých, kteří opustili školu, aniž by dosáhli vyššího sekundárního vzdělání. Poslední sloupec poskytuje další měřítko toho, jak jsou mladí lidé úspěšní při přechodu ze školy do zaměstnání: podíl těch, kdo krátce po dvacátém roce věku opustili vzdělávání, ale nejsou v zaměstnání, je indikátorem počtu těch, kterým se tento přechod nezdařil.

Výsledky napovídají, že neexistuje žádný konzistentní vztah mezi výkony před a po vyšším sekundárním vzděláváním a selektivností systému. Podívejme se na některé země:

- *Švýcarsku* se daří překonávat relativně vysokou míru rozdílů mezi 15letými, úzce spojenou se sociálním zázemím, a dosahuje velkého podílu mladých lidí, kteří absolvují vyšší sekundární vzdělávání a vstoupí na trh práce. To vše bez silné diferenciacie žáků ve středních školách rozdělováním a seskupováním podle schopností – i když tyto indikátory nepostihují diferenciaci implikovanou systémem učňovství.
- *Dánsko* má také dobré výsledky na trhu práce, přes určitý stupeň nerovnosti ve výkonech 15letých žáků. Relativně selektivní proces přijímání do vyššího sekundárního vzdělávání se zdá být konzistentní s dosahováním těchto vyrovnaných výsledků.
- V *Itálii* je situace opačná, s relativně nízkými sociálními rozdíly ve výkonech ve věku 15 let, avšak s nízkou mírou absolvování střední školy a s podprůměrnými výsledky na trhu práce. *Španělsko* má také relativně vyrovnané výsledky PISA a nejméně selektivní systém přijímání na střední školy ze všech zemí v šetření, vysoký podíl mladých lidí však střední školu nedokončí.
- Další země ukazují, že selektivnost není jediná cesta k pozitivním výsledkům. *Švédsko* a *Irsko* provádějí při přijímání relativně malou selekci, a přitom mají vysokou míru absolventů a jejich uplatnění na trhu práce.

Norsko má nejméně selektivní politiku vytváření skupin, a nepatrně mladých lidí o málo starších než dvacet let, kteří nedokončili střední školu, ani nepracují.

▪ V Maďarsku jsou značné sociální rozdíly ve výkonu 15letých žáků a střední školy jsou vysoce selektivní jak

při přijímání, tak při rozdělování žáků do skupin. I když více než 80 procent mladých lidí ukončí střední školu (v souladu s průměrem OECD), téměř třetina těch, kdo opustili vzdělávání po dvacátém roce věku, nepracuje.

Tabulka 1: Postupy při přijímání žáků do vyššího sekundárního vzdělávání podle výpovědi ředitelů škol (2001)

Podíl středoškoláků navštěvujících školy, jejichž ředitel uvádí, že při přijímání žáků vždy, někdy nebo nikdy zvažuje jednotlivé faktory

Země	Školní výsledky žáků			Zájem žáků o speciální programy			Bydliště v určité oblasti		
	nikdy	někdy	vždy	nikdy	někdy	vždy	nikdy	někdy	vždy
Belgie VS	16	28	56	5	30	65	92	5	3
Dánsko	19	32	48	15	22	63	55	18	26
Finsko	9	10	81	33	52	16	80	15	4
Francie	23	38	38	7	27	67	27	17	57
Maďarsko	7	7	86	10	12	77	67	10	23
Irsko	56	28	15	29	39	32	76	11	14
Itálie	51	11	38	16	15	68	56	18	26
Korea	17	10	74	60	22	18	34	13	53
Mexiko	22	16	62	51	23	26	65	19	16
Norsko	5	11	83	28	45	26	31	20	50
Portugalsko	43	34	23	12	34	54	20	21	59
Španělsko	78	15	7	39	26	35	32	9	59
Švédsko	9	18	73	16	26	58	51	18	31
Švýcarsko	58	17	25	27	31	42	47	19	33
Průměr	30	20	51	25	29	46	52	15	32
Nizozemsko	11	18	71	14	18	68	100	n	n

Poznámky:

V Belgii (Vlámské společenství), v Irsku, v Portugalsku a ve Španělsku jsou žáci většinou přijímáni již do nižšího sekundárního vzdělávání. Nizozemsko nesplnilo požadavky výběrového postupu, proto nejsou jeho údaje zahrnuty do průměru.

Tabulka 2: Indikátory rozlišování a spravedlivosti před vyšším sekundárním vzděláváním, během něho a po něm (2000 a 2001)

	Rozdíly mezi žáky při vstupu do střední školy – výsledky PISA ve čtenářské gramotnosti		Rozlišování žáků ve vyšším sekundárním vzděláváním		Nedokončení vyššího sekundárního vzdělávání	Výsledky na trhu práce
	Rozptyl výkonů: standardní odchylka	Sociální rozdíly ve výkonu: sklon sociálního gradientu	Index výkonu ve vztahu k přijímací politice	Index selektivního rozdělování žáků do skupin	Podíl 20-24letých mimo vzdělávací systém s neukončeným vyšším sekundárním vzděláváním v %	Podíl 20-24letých nezaměstnaných mimo vzdělávací systém v %
Belgie ¹	107	48	0,25	0,52	14	23
Dánsko	98	42	0,57	-0,25	16	15
Finsko	89	30	0,16	-0,47	8	31
Francie	92	47	0,04	-0,32	14	29
Maďarsko	94	53	0,58	1,07	14	31
Irsko	94	38	-0,54	0,53	16	13
Itálie	91	32	0,07	0,15	27	42
Korea	70	21	0,32	-0,43	-	-
Mexiko	86	35	0,68	-0,16	69	33
Norsko	104	41	-0,10	-0,65	2	14
Portugalsko	97	40	-0,66	0,24	47	15
Španělsko	85	32	-0,99	-0,03	31	26
Švédsko	92	36	-0,25	-0,25	10	17
Švýcarsko	102	49	-0,16	0,05	6	7
Průměr zemí	93	39	0,00	0,00	21	23

¹Údaje ve třetím a čtvrtém sloupci se vztahují pouze na Vlámské společenství.

Pramen: Completing the Foundation for Lifelong Learning. An OECD survey of upper secondary schools. Paris, OECD 2004. 171 s. ISBN 92-64-10372-4

EURYDICE - Informační síť o vzdělávání v Evropě systematicky shromažďuje, zpracovává a rozšiřuje informace o školských systémech v zemích Evropské unie a v dalších evropských zemích. Způsob uspořádání informací získaných z jednotlivých národních oddělení EURYDICE umožňuje vyhledávat informace vztahující se k určitému problému ze všech zemích zapojených v síti. Na základě těchto informací uvádíme stručný přehled toho, jak v jednotlivých zemích probíhá přechod ze základní nebo nižší sekundární školy do vyššího sekundárního vzdělávání.

Belgie – Francouzské společenství

Nižší a vyšší všeobecné sekundární vzdělávání je společné.

V 15 nebo 16 letech věku mohou žáci, kteří absolvovali dva ročníky sekundární školy, přejít do necelodenního odborného vzdělávání, učňovství nebo profesní přípravy, např. ve středisku pro alternační vzdělávání a přípravu (*centre d'éducation et de formation en alternance* – CEFA)

Žáci musí být ve věku 16 let, 15letí musí mít absolované alespoň dva ročníky sekundární školy. Vzdělávání je na tomto stupni bezplatné a rodiče si mohou vybrat školu nebo jinou instituci, kterou bude žák navštěvovat.

Belgie – Německy mluvící společenství

Nižší a vyšší všeobecné sekundární vzdělávání je společné, takže na konci povinného celodenního vzdělávání pokračuje většina žáků v celodenním vyšším sekundárním vzdělávání.

Žáci, kteří opustí celodenní sekundární vzdělávání ve věku 15, 16 nebo 17 let, musejí zůstat v povinném necelodenním vzdělávání, nebo absolvovat učňovství či profesní přípravu dokud nedosáhnou věku 18 let.

V celodenním sekundárním vzdělávání jsou žáci přijati do vyššího sekundárního vzdělávání, pokud úspěšně absolvovali první stadium sekundárního vzdělávání a zvládli alespoň klíčové kompetence stanovené pro toto stadium dekretem ze 16. prosince 2002.

V 15 nebo 16 letech věku mohou žáci, kteří absolvovali dva ročníky sekundární školy, přejít do necelodenního odborného vzdělávání, učňovství nebo profesní přípravy. Vzdělávání je na tomto stupni bezplatné a rodiče si mohou vybrat školu nebo jinou instituci, kterou bude žák navštěvovat.

Belgie – Vlámské společenství

Nižší a vyšší všeobecné sekundární vzdělávání je společné.

V 15 nebo 16 letech věku mohou žáci, kteří absolvovali dva ročníky sekundární školy, přejít do necelodenního odborného vzdělávání, učňovství nebo profesní přípravy.

Žáci musí být ve věku 16 let, 15letí musejí mít absolované alespoň dva ročníky sekundární školy. Vzdělávání je na tomto stupni bezplatné a rodiče si mohou vybrat školu, kterou bude žák navštěvovat.

Dánsko

Devítiletá základní škola (*folkeskole*) je jednotná. Absolventi základní školy mohou pokračovat ve:

Almengymnasiale uddannelser – střední všeobecné vzdělávání (*Gymnasium* a *Højere Forberedelsexamen* – vyšší přípravná zkouška – HF), věk 16-19;

Erhvervs-gymnasiale uddannelser – 3leté střední odborné vzdělávání (*Højere Teknisk Eksamen* – vyšší technický kurz zakončený zkouškou – HTX a *Højere Handelsskoleksamen* – vyšší obchodní kurz zakončený zkouškou – HHX), připravuje též pro studium na VŠ, věk 17-19; *Erhvervsuddannelser* – profesní příprava (EUD), věk 16-19;

Social- og sundhedsuddannelser – vzdělávání sociálních a zdravotnických pracovníků – Sosu, věk 16-19; zemědělské, námořní a jiné vzdělávání.

Přijetí do gymnázia závisí na závěrečném vysvědčení z *folkeskole* i na doporučení vyučujících. Neplatí se žádné poplatky.

Německo

Absolventi nižšího sekundárního vzdělávání mohou přejít do vyššího sekundárního vzdělávání (*Gymnasiale Oberstufe*) v těchto druzích škol:

Gymnasium, *Berufliches Gymnasium* (profesní gymnázium), *Fachgymnasium* (odborné gymnázium), *Gesamtschule* (souborná střední škola), věk 16-18/19;

nebo do profesního vzdělávání v těchto druzích škol: *Berufsfachschule* (odborná škola), věk 15/16-18;

Fachoberschule (střední odborná škola), věk 16-18;

Berufsschule (profesní škola) – necelodenní škola v duálním systému, věk 15/16-18/19.

K přijetí do *Gymnasiale Oberstufe* je třeba závěrečné vysvědčení z nižšího sekundárního vzdělávání splňující určité standardy výkonu. Přijímací požadavky pro celodenní profesní vzdělávání závisí na druhu zvolené školy. Duální systém je otevřen všem absolventům nižších sekundárních škol bez ohledu na jejich výsledky.

Řecko

Absolventi nižšího sekundárního vzdělávání mohou přejít do:

Eniaio Lykeio – E.L. (nové jednotné lyceum), věk 15-18;

Technica Epaggelmatika Ekpaideftiria – T.E.E. (středních odborné školy, věk 15-18. Studium může být celodenní nebo necelodenní.

Uchazeči o přijetí musí mít závěrečné vysvědčení z nižší sekundární školy. Neplatí se žádné poplatky. Volba školy je založena na kritériích spádové oblasti.

Španělsko

Absolventi povinného sekundárního vzdělávání mohou přejít do:

Bachillerato (2leté všeobecné vyšší sekundární vzdělávání), věk 16-18;

Formación Profesional Específica de grado medio (specifická profesní příprava středního stupně), která má různou délku trvání (obvykle rok a půl) podle zvoleného oboru, věk 16-18.

Tyto dva druhy postobligatorního vzdělávání mohou být poskytovány odděleně, nebo ve stejném zařízení, jaké poskytuje i povinné vzdělávání. Pro přístup do obou uvedených druhů vzdělávání musí mít žák vysvědčení o absolvování povinného sekundárního vzdělávání (*Graduado en Educación Secundaria Obligatoria*). Rodiče žáků ve veřejných školách neplatí školné.

Francie

Po absolvování nižšího sekundárního vzdělávání (*collège*) mohou žáci vstoupit do:

lycée d'enseignement général et technologique (3leté všeobecné vzdělávací a odborné lyceum); po absolvování společného tzv. „druhého“ ročníku (po kterém následují „první“ a „závěrečný“ ročník) se žáci rozhodují, k jakému druhu *baccalauréatu* chtějí směřovat. Nabízejí se tři směry všeobecné (ekonomický a sociální, humanitní, přírodovědný) a sedm odborných směrů;

lycée professionnel (profesní lyceum), ve kterém se ve dvou ročnících připravují pro certifikáty CAP nebo BEP, jež poskytují přístup na trh práce. Žáci, kteří chtějí pokračovat, mohou studovat další dva roky a získat profesní *baccalauréate* v jedné ze 48 oborů.

Zápis žáků do státních škol je založen na sektorovém principu: žáci jsou obvykle registrováni v základní škole, v *collège* nebo *lycée* geografické oblasti, ve které žijí jejich rodiče (tzv. *secteur* v případě *collège* a *district* v případě *lycée*). Státní vzdělávání je bezplatné. Rodiče,

kteří chtějí zapsat dítě do soukromé školy, si mohou vybrat kteroukoliv, má-li volné místo. Soukromé školy, které mají smlouvu se státem, obvykle nevyžadují vysoké školné, protože jsou podstatně financovány státem.

Irsko

Junior cycle (druhý stupeň základní školy) navštěvují žáci ve věku 12 až 15 let. Po úspěšném složení zkoušky získají *Junior Certificate* a v 15 nebo 16 letech přecházejí na *senior cycle* (střední školu). Ta trvá dva nebo tři roky podle toho, zda žáci absolvují též *Transition Year* (přechodný rok). Úspěšné studium v *senior cycle* je ukončeno udělením *Leaving certificate* (závěrečného vysvědčení), které opravňuje ke vstupu na vysokou školu. Střední školy jsou různého druhu: *community* (obecní), *comprehensive* (jednotné), *vocational* (odborné), *voluntary secondary* (dobrovolné sekundární); až do roku 1994 bylo přijímání na tyto školy selektivní.

Převážná většina žáků automaticky postupuje z *junior cycle* do *senior cycle* ve stejné instituci.

Itálie

Žáci přecházejí na střední školy ve 14 letech. Na výběr mají:

všeobecné vzdělávání: *Liceo classico*, *Liceo scientifico*, věk 14-19;

umělecké vzdělávání: *Liceo artistico*, věk 14-18/19; *Istituti d'arte*, věk 14-17/19;

odborné vzdělávání: *Istituto tecnico*, věk 14-19;

profesní vzdělávání: *Istituto professionale*, věk 14-17/19.

Žáci, kteří mají vysvědčení z prvního vzdělávacího cyklu, mohou vstoupit do vyššího sekundárního vzdělávání. Platí se školné, žáci ve státních školách však mohou být od placení osvobozeni nebo dostat finanční podporu v závislosti na příjmu rodiny.

Lucembursko

Postobligatorní všeobecné sekundární vzdělávání pokračuje v *lycées général* a je uspořádáno do dvou stadií: všeobecné vyšší sekundární vzdělávání ve 4. a 5. ročníku střední školy (věk 15-17) a období specializace v 6. a 7. ročníku (věk 17-19).

Odborné sekundární vzdělávání poskytují *lycées technique*. Vzdělávání může být rozděleno na prostřední dvouleté a vyšší dvouleté stadium (věk 15-19) nebo je to tříleté prostřední stadium (věk 15-18).

Žáci pokračují ve studiu ve škole, v níž zahájili sekundární vzdělávání. Studium je bezplatné.

Nizozemsko

Žáci mohou studovat ve třech druzích vzdělávání:

Voorbereidend Wetenschappelijk Onderwijs – VWO (vzdělávání připravující ke vstupu na vysokou školu), věk 12-18;

Hoger Algemeen Voortgezet Onderwijs – HAVO (vyšší všeobecné sekundární vzdělávání), věk 12-17;

Middelbaar Beroepsonderwijs – MBO (střední odborné vzdělávání), věk 16-17/18/19/20.

Absolventi prvního stadia HAVO a VWO mohou v tomto druhu vzdělávání pokračovat na vyšším sekundárním stupni.

Absolventi *Voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs* – VMBO (předprofesního sekundárního vzdělávání), kteří úspěšně ukončili teoretický program mohou přejít do 4. ročníku HAVO za předpokladu, že skládali zkoušku z matematiky a z francouzštiny nebo z němčiny (angličtina je v VMBO povinný předmět). Pro některé specializované složky existují dodatečné požadavky.

Žáci s vysvědčením z HAVO mohou být přijati do 5. ročníku VWO.

Přijímací kritéria v MBO se liší podle kvalifikační struktury:

- do základní profesní přípravy může vstoupit každý bez jakýchkoliv požadavků na předchozí vzdělání;
- pro kurzy na odborné a střední manažerské úrovni se vyžaduje vysvědčení o VMBO nebo vysvědčení o MAVO nebo důkaz o úspěšném absolvování prvních tří ročníků HAVO nebo VWO.

Do kurzu na specializované úrovni je přijetí možné s kvalifikací z odborné přípravy pro stejné povolání nebo skupinu povolání.

Rakousko

14letí žáci postupují do některé z těchto škol (povinná školní docházka končí až v 15 letech):

Allgemeinbildende höhere Schule (všeobecně vzdělávací vyšší škola), věk 14-18;

Polytechnische Schule, věk 14-15;

Berufsbildende mittlere Schule (odborná a profesní škola), věk 14+;

Berufsbildende höhere Schule (odborná a profesní vyšší škola), věk 14-19;

Bildungsanstalten für Kindergartenpädagogik/ Sozialpädagogik (školy připravující učitele a vychovatele mateřských škol), věk 14-19;

Berufsbildende Pflichtschule (necelodenní profesní škola), věk 15+.

Přechod vyžaduje úspěšné ukončení 8. ročníku, přihlíží se také k dosaženým školním výsledkům.

Portugalsko

Žáci, kteří úspěšně absolvují 9letou povinnou školní docházku, mohou pokračovat ve:

všeobecně vzdělávacích školách, přírodovědných a humanitních školách, věk 15-18;

odborných školách, věk 15-18;

specializovaných uměleckých školách, věk 15-18;

profesních školách, věk 15-18.

Podmínkou přijetí je úspěšné absolvování povinné školní docházky. Žáci, kteří chtějí vstoupit do profesních škol (*escolas profissionais*), musí mít buď ukončené povinné vzdělávání, nebo ekvivalentní kvalifikaci. Studium na státních středních školách je bezplatné.

Finsko

Úspěšní absolventi povinného vzdělávání vstupují do:

Lukio/Gymnasium (všeobecně vzdělávací střední škola), věk 16-19;

Ammatillinen oppilaitos/Yrkesläroanstalt (Odborná střední škola), věk 16-19.

Ve Finsku jsou dva úřední jazyky: finština a švédština – názvy škol za lomítkem jsou ve švédštině.

Žáci si podávají přihlášku většinou prostřednictvím celostátního systému. Mohou se hlásit do jakékoliv školy, která poskytuje sekundární vzdělávání. Výběr žáků do středních škol je založen hlavně na předcházejících školních výsledcích, v odborných školách také na praxi v oboru a na podobných faktorech a na výsledcích možných přijímacích zkoušek a testů schopností. Školné se naplatí, mohou však být vyžadovány příspěvky na školní pomůcky. Více než 90 % žáků pokračuje ve studiu bezprostředně po ukončení základní školy: přibližně 54 % z nich si volí všeobecné a 36 % odborné studium. Úspěšné ukončení obou směrů studia opravňuje ke vstupu na vysokou školu.

Švédsko

Žáci mohou po ukončení povinného vzdělávání pokračovat v *Gymnasieskola* (střední škola), věk 16-19.

Vysvědčení o ukončení povinné školní docházky opravňuje žáky ke vstupu do *Gymnasieskola*. K tomu, aby v této škole mohli absolvovat některý ze 17 celostátních všeobecně vzdělávacích a odborných programů, nebo speciálně navržených programů (pro děti se speciálními potřebami) musí mít alespoň „dostatečnou“ známku ze švédštiny (jako mateřského nebo druhého jazyka), z angličtiny a z matematiky. Žáci, kteří nesplňují tyto podmínky, mohou absolvovat individuální program. V některých případech mohou žáci studovat mimo svou obec. Studium ve střední škole je bezplatné.

Velká Británie – Anglie, Wales a Severní Irsko

Žáci po povinné školní docházce mohou pokračovat:

v *Secondary school* (střední škola), věk 16-18;

nebo v rámci dalšího vzdělávání (*further education*), věk 16+, v těchto školách:

Sixth form college (*Sixth form* označuje fázi studia ve vyšším sekundárním vzdělávání po povinné školní docházce. Žáci jsou obvykle ve 12. a 13. ročníku školního vzdělávání, věk 16-18. Existuje jen v Anglii a Walesu.);

Further education college;

Tertiary college (Existuje jen v Anglii a Walesu.).

Secondary schools a *Sixth form colleges* poskytují všeobecné vzdělávání; *Further education colleges* poskytují převážně odborné vzdělávání, ačkoliv mohou nabízet i všeobecné; *Tertiary colleges* poskytují všeobecné i odborné vzdělávání.

Pro přijímání do postobligatorního vzdělávání neexistují žádné obecné požadavky, i když jednotlivé školy obvykle stanovují specifické požadavky týkající se výsledků všeobecného osvědčení středoškolského vzdělání (*General Certificate of Secondary Education – GCSE*) pro přijímání do jednotlivých kurzů. Vzdělávání je bezplatné až do věku 19 let.

Velká Británie – Skotsko

Postobligatorní vzdělávání poskytují *secondary schools* a 46 *further education colleges*. Profesionální přípravu nabízejí také samostatní instruktoři a zaměstnavatelé na pracovišti.

Pro přijímání do postobligatorního vzdělávání neexistují žádné obecné požadavky, i když školy a instituce dalšího vzdělávání mohou stanovovat specifické požadavky pro přijetí do jednotlivých kurzů. Studenti se mohou hlásit do jakékoli školy a kurzu podle vlastního výběru.

Island

Žáci, kteří ukončí povinnou školní docházku, mohou pokračovat ve všeobecném vzdělávání ve dvou druhích středních škol, které jsou převážně čtyřleté a vedou k přijímací zkoušce na vysokou školu:

Menntaskólar (gymnázia), věk 16-19;

Fjölbrotaskólar (jednotné školy), věk 16-19;

nebo studovat v profesních či odborných středních školách, které mají různou délku, od jednoho semestru po deset, převážně jsou však čtyřleté:

Idnskólar (profesionální školy);

Sérskólar (odborné školy);

Fjölbrotaskólar (jednotné školy).

Všichni žáci, kteří absolvují povinnou školní docházku, mají právo na středoškolské vzdělávání bez ohledu na výsledky, jaké měli v 10. ročníku povinné školy. Existují směrnice pro zápis do různých oborů studia a pro přijímací požadavky. Ve školách se neplatí školné, žáci platí jen zápisné a kupují si učebnice.

Lichtenštejnsko

Žáci mohou studovat v těchto středních školách:

Freiwilliges 10. Schuljahr (dobrovolný 10. ročník), věk 15-16;

Gymnasium Oberstufe (vyšší stupeň gymnázia), věk 14-18;

Berufsmittelschule (vyšší odborná škola), věk 18-20 let; nebo v profesní přípravě (různé obory), věk 15-19 let nebo starší.

Do 10. dobrovolného ročníku jsou přijímáni žáci, kteří úspěšně absolvovali 9 ročníků povinného vzdělávání, splňují požadavky na sociální chování a po vstupním pohovoru dostanou doporučení od vedení školy.

Žáci, kteří vstoupí do nižšího stupně gymnázia, postupují automaticky do vyššího stupně, jsou-li jejich výsledky uspokojivé. Do gymnázia je možné vstoupit i na vyšším stupni. Přijati jsou žáci, kteří mají požadované známky a /nebo složí přijímací zkoušku.

Do *Berufsmittelschule* je přijat každý žák, který dokončí profesní přípravu.

Většina absolventů *Oberschule* a *Realschule* vstupuje do učňovství v duálním systému.

Norsko

Podobně jako ve Švédsku poskytuje všeobecné a odborné středoškolské vzdělávání jediná instituce:

Videregående skole (střední škola), věk 16-19.

Všichni žáci ve věku 16 až 19 let, kteří absolvovali *grunnskole* mají zákonný nárok na středoškolské vzdělávání. Mohou se hlásit do školy mimo svou vlastní obec. Ve veřejných středních školách se školné neplatí, soukromé školy je však mohou vyžadovat.

Bulharsko

Absolventi základní školy mohou pokračovat ve studiu v těchto středních školách:

Средни общообразователни училища, Профилирани гимназии (4-5leté střední všeobecně vzdělávací školy včetně profilovaných gymnázií), věk 14/15-17/18;

Средни професионално-технически училища (3letá střední odborná učiliště), věk 15-17;

Техникуми (4-5 leté odborné školy), věk 14-18.

Středoškolské vzdělávání je bezplatné s výjimkou soukromých škol. Vysvědčení ze základní školy je dostačující pro přijetí do tohoto stupně vzdělávání. V některých specializovaných školách (např. jazykových nebo technických) se však skládají přijímací zkoušky, které se liší podle druhu školy.

Estonsko

Absolventi povinného vzdělávání mohou pokračovat ve studiu v těchto středních školách:

Üldkeskharidus (všeobecně vzdělávací střední škola), věk 16-18;

Kutsekeskharidus põhihariduse baasil (odborná střední škola), věk 16-18/19.

Pro přijetí do všeobecně vzdělávací i odborné střední školy je nezbytné vysvědčení o absolvování povinného vzdělávání. Žáci se mohou přihlásit do druhu školy podle vlastního výběru.

Kypr

Absolventi povinného vzdělávání mohou pokračovat ve studiu v těchto středních školách:

Eniaio Lykeio (jednotné lyceum), věk 15-18;

Techniki Scholi (odborná střední škola), věk 15-18.

Přijímacím požadavkem pro vstup do středoškolského vzdělávání je závěrečné vysvědčení z povinného vzdělávání. Žáci mohou navštěvovat školu podle svého výběru v dané spádové oblasti. Žáci, kteří neukončí povinné vzdělávání úspěšně, mohou vstoupit na trh práce nebo do systému učňovství (*systema mathiteias*), který funguje v odborných školách.

Lotyšsko

Absolventi povinného vzdělávání mohou pokračovat ve studiu v těchto středních školách:

vidusskolas/gimnāzijas (střední všeobecně vzdělávací školy), věk 16-19;

arodvidusskolas/arodgimnāzijas/tehnikumi (střední odborné školy), věk 16-19/20.

Všechny střední školy vyžadují vysvědčení o ukončení povinného vzdělávání. Žáci se mohou hlásit na školu podle vlastního výběru. Každá škola může určit svá přijímací kritéria, ta však musí být založena na celostátních standardech vzdělávání. Studium ve veřejných středních školách je bezplatné.

Litva

Absolventi povinného vzdělávání mohou pokračovat ve studiu v těchto středních školách:

Gimnazija (gymnázia), věk 17-19;

Vidurinė mokykla (střední všeobecně vzdělávací školy), věk 17-19;

Profesinė mokykla (střední odborné školy), věk 17-20.

Podmínkou přijetí do středních všeobecně vzdělávacích i odborných škol je závěrečné vysvědčení o povinném vzdělávání. Žáci se mohou hlásit do školy podle vlastního výběru.

Maďarsko

Žáci si mohou vybírat z těchto škol:

Gimnázium (gymnázium – ISCED 2 + 3), věk 10/12/14-18/19/20;

Szakközépiskola (střední odborná škola – ISCED 3), věk 14-18/19/20 (obvyklá délka studia: 4 roky);

Szakiskola (kurz C) (dva roky nápravného vzdělávání pro žáky s potížemi ve čtení, psaní a počítání a dva roky odborného vzdělávání – ISCED 3), věk 14-18 (délka studia 2+2 roky);

Szakiskola (kurzy A a B) (nápravné vzdělávání pro žáky s velkými potížemi ve čtení, psaní a počítání – ISCED 2 + odborná škola – ISCED 3), věk 15/16-18/19 (délka studia 1-2+2 roky).

Většina středních škol pořádá přijímací zkoušky. Zákon určuje, že vzdělávání ve středních školách je bezplatné. Pokud si 6leté nebo 8leté gymnázium přeje začlenit přijímací zkoušku do svých kritérií pro přijímání, musí se žáci účastnit centrálně organizované zkoušky. Ostatním školám směrnice stanovuje pouze datum přijímacích zkoušek.

Malta

Žáci si mohou vybírat z těchto škol:

Junior College (všeobecně vzdělávací střední škola), věk 16-18;

Institute of Tourism Studies (Ústav turizmu), věk 16-21;

Malta College of Arts, Science and Technology - MCAST (Maltská škola umění, vědy a techniky), věk 16 – 20.

Junior College spadá pod Maltskou univerzitu. Poskytuje dvouleté studium vedoucí k osvědčení o přijímací zkoušce na vysokou školu. Toto osvědčení je nutné pro vstup do terciárního vzdělávání. Nedávno založená *Malta College of Arts, Science and Technology* (MCAST) poskytuje v několika ústavech odborné a profesní vzdělávání. V současné době jsou to: Ústav umění a designu, Ústav stavitelství a stavebního inženýrství, Ústav informační a telekomunikační techniky, Ústav podnikání a obchodu, Ústav elektronického inženýrství, Ústav obecních služeb, Ústav strojírenství a Ústav zemědělského podnikání. Ústav turizmu (ITS), který

spadá pod Ministerstvo turizmu připravuje žáky na kariéru v turistickém průmyslu.

Požadavkem pro vstup do *Junior College* je získání vysvědčení o sekundárním vzdělávání (*secondary education certificate* – SEC) ze šesti předmětů. Vstupní požadavky pro MCAST a ITS závisejí na zvoleném oboru studia, minimálním požadavkem je závěrečné vysvědčení ze sekundární školy. Obě instituce uznávají předchozí učení získané praxí. Postobligatorní vzdělávání je bezplatné.

Polsko

Absolventi tříletého nižšího sekundárního vzdělávání (*gimnazjum*) mohou vstoupit do některé z těchto post-gymnaziálních škol:

Liceum ogólnokształcące (3letá všeobecně vzdělávací střední škola), věk 16-19;

Liceum profilowane (3letá specializovaná střední škola), věk 16-19;

Technikum (4letá odborná střední škola), věk 16-20;

Zasadnicza szkoła zawodowa (2-3letá základní profesní škola), věk 16-18/19.

O přijetí žáka do vyšší sekundární školy rozhoduje počet bodů uvedených na závěrečném vysvědčení z gymnázia (založený na výsledcích dosažených ve zvolené oblasti studia a na dalších výsledcích) včetně bodů získaných během zkoušky na gymnáziu.

Pro každou post-gymnaziální školu (tento souhrnný název se používá od 1. září 2002) jsou definována podrobná pravidla přijímání.

Školy s otevřeným přijímáním definují:

- jaký maximální počet bodů má být získán ve zvolené oblasti studia a za další výsledky;
- vzdělávací činnosti, které se stanou základem pro vypočítávání bodů;
- pravidla výpočtů (kolik bodů za danou známku);
- pravidla pro výpočet bodů za určité výsledky uvedené na školním závěrečném vysvědčení.

Vítězové regionálních soutěží (soutěže ve vyučovacích předmětech, které zahrnují kurikulum alespoň jednoho předmětu) jsou přijati do post-gymnaziální školy podle svého vlastního výběru bez ohledu na kritéria uplatňovaná u jiných uchazečů.

Přijímání do 2-3letých základních profesních škol je založeno na úspěšném ukončení 3letého gymnázia potvrzeném závěrečným vysvědčením.

Rumunsko

Žáci vstupují do těchto druhů škol:

Doplňující ročník zaměřený na profesní vzdělávání, věk 16-17;

Liceu – ciclul superior (všeobecně vzdělávací a odborné střední školy), věk 16-18/19.

Doplňující ročník nabízí možnost získat stupeň vzdělání nezbytný pro účast ve vyšším sekundárním vzdělávání a zároveň profesní kvalifikaci. Druhý stupeň *Liceu* poskytuje všeobecné a odborné vzdělávání, které umožňuje pokračovat ve studiu v postsekundárním nebo vysokoškolském vzdělávání.

Přijímání do doplňujícího ročníku a do druhého stupně *Liceu* je založeno na metodice definované Ministerstvem školství, výzkumu a mládeže a oznámené rok před začátkem nového školního roku.

Slovinsko

Žáci vstupují do těchto druhů vzdělávání:

Splošno srednje izobraževanje – Gimnazija (4leté střední všeobecné vzdělávání), věk 15-18;

Srednje tehniško in strokovno izobraževanje (4leté střední odborné a technické vzdělávání), věk 15-18;

Srednje poklicno tehniško izobraževanje (3leté + 2leté střední profesně technické vzdělávání), věk 15-19;

Srednje poklicno izobraževanje (3leté střední profesní vzdělávání), věk 15-17;

Nižje poklicno izobraževanje (2 a půlleté nižší profesní vzdělávání – vzdělávací programy úzkých profesních profilů), věk 15-16/17.

Vyšší sekundární vzdělávání je bezplatné a stará se o 15-19leté mladé lidi. Přejechod z povinného do vyššího sekundární vzdělávání je usměrňován na celostátní úrovni. Školy s omezeným počtem míst berou při přijímání v úvahu výsledky dosažené na konci posledního ročníku povinného vzdělávání a výsledky dosažené při závěrečné externí zkoušce.

Slovensko

Žáci vstupují do těchto druhů škol:

Gymnázium, věk 16-18/19;

Stredná odborná škola, věk 16-18/19/20;

Stredné odborné učilište, věk 16-18/19/20;

Učilište, věk 16-17/18.

Pro přijetí musí žáci úspěšně ukončit poslední ročník devítileté základní školy a složit přijímací zkoušku (pokud ji vybraná škola vyžaduje).

Pramen: Structures of education, vocational training and adult education systems in Europe. EURYDICE. www.eurydice.org

Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj – OECD sdružuje 30 členských států a 18 partnerských států. Má třináct oddělení; jedním z nich je Ředitelství pro vzdělávání (EDU). Toto samostatné ředitelství vzniklo v roce 2002, do té doby bylo vzdělávání zahrnuto v Ředitelství pro sociální věci, pracovní síly a vzdělávání. Oblast vzdělávání se postupně stala jednou z priorit OECD. Ke statistickým a srovnávacím účelům používá OECD vlastní indikátory.

Indikátory OECD pro vzdělávání jsou rozděleny do čtyř skupin označených písmeny A – D. Jsou to:

- A: Výstupy vzdělávacích institucí a vliv na vzdělávání (indikátory A1 – A12);
- B: Finanční a lidské zdroje investované do vzdělávání (indikátory B1 – B6);
- C: Přístup ke vzdělávání, účast a postup ve vzdělávání (indikátory C1 – C5);
- D: Vzdělávací prostředí a organizace škol (indikátory D1 – D6).

Země	Věk ukončení povinného vzdělávání	Věk absolvování středoškolského vzdělávání (ISCED 3)
Korea	14	17-18
Portugalsko	14	18
Turecko	14	17
Řecko	14,5	18
Austrálie	15	17-18
Česká republika	15	18-19
Irsko	15	17-18
Itálie	15	17-19
Japonsko	15	18
Lucembursko	15	18-19
Mexiko	15	18
Polsko	15	18-20
Rakousko	15	17-19
Švýcarsko	15	18-20
Dánsko	16	19-20
Finsko	16	19
Francie	16	18-20
Island	16	20
Kanada	16	18
Maďarsko	16	16-18
Nový Zéland	16	17-18
Norsko	16	19-20
Slovensko	16	18-19
Španělsko	16	17-18
Švédsko	16	19
Velká Británie	16	16-18
USA	17	18
Belgie	18	18-19
Německo	18	19
Nizozemsko	18	18-19
Průměr	16	18

Tabulka ukazuje dva indikátory ze skupiny C.

Údaje jsou za rok 2002.

Země jsou seřazeny podle věku ukončení povinného vzdělávání od nejnižšího po nejvyšší a uvnitř abecedně.

*Pramen: Education at a Glance. OECD indicators 2004. Paris, OECD 2004. 459 s.
ISBN 92-64-01567-1
<http://www.oecd.org/>*